

Mellékletek:

Szentkirályszabadjai Szőke Vince 1848/49-es honvédszázados életútjának dabasi vonatkozásai

A Fejér-megyei Felcsúton, Szőke Gábor (1795-1840) közbirtokos és Ketse Júlia (1800-1847) fiaként, 1826. január 24-én született. A dabasi reformátusok történetét megörökítő kötet adata szerint a szentkirályszabadjai Szőke család 1824-től gyarapította az egyházközség híveinek létszámát, míg anyai ágon a Ketse família viszont már a 18. században is jelen volt Alsódabason.

A meglévő adatok birtokában érdemes rögzíteni Szőke Vince leszármazását: Szőke János (1748-1812) és Ispánky Lídia (1760-1808) unokája, az 1754/55-ben Fejér vármegyébe igazolt Szőke Péter és Baditz Eszter szépunokája, Szőke Péter és Gellért Katalin (†1756) dédunokája, az 1703. március 29-én Szentkirályszabadjára adományt nyert Szőke Mihály és Csajághy Anna ükunokája volt.

Gyermekkoráról és iskoláiról hiányosak az ismereteink. Katonai pályafutását 1846. június 9-én hadapródként a 40. számú Koudelka-gyalogezredben kezdte. 1847. május 1-én Fejér vármegye ajánlására felvételt nyert a nemesi testőrség kötelékébe, Bécsben. Szolgálat alatt - alhadnagyi rangban - 1848-ban tagja volt a pozsonyi országgyűlés berekesztésére megjelenő király mellé kirendelt testőrkülönítménynek. A gárdától – többekkel együtt – 1848. szeptember 10-én az elbocsátását kérte és onnan szeptember 22-én hazatért Magyarországra. Október 1-én főhadnagyként beállt az Egerben szerveződő 26. honvédszázalóhoz. Decembertől alakulatával a felső-tiszai hadtestben szolgált, 1849. február elsejétől már századosi rangban. Buda bevételénél megsebesült (május 21.), és csak a szabadságharc végére gyógyult fel. Június 23-án Nagysándor József tábornok felterjesztette a katonai érdemjel 3. osztályára.

A szabadságharc bukása után Alsódabason gazdálkodott. 1854-ben családot alapított, felesége csejtei Csejthey Ida (1837-1899). Házasságukból öt gyermek született. Két leány, férjezett nevükön: Kucsera Vidáné Szőke Mária és Halász Jenőné Szőke Erzsébet (1860-1886), valamint három fiú: Szőke Lajos (1857-1937), Vince (1862-1932) és Béla.

Birtoka más községek határára is kiterjedt, a gazdacímtárak adatállománya a 100 hold feletti gazdálkodók között tünteti fel Sári községben és Délegyházán is. Váratlanul, mindössze 54 évesen, Pest vármegye törvényhatóságának tagjaként hunyt el, Alsódabason, 1880. július 5-én. Korabeli sajtóadatok szerint halála előtt néhány héttel Kossuth László síremlékének avatóján még 50 vendéget fogadott ebédre kúriájában.

Szerkezetileg jó állapotú, de gondozatlan síremléke, masszív vaskerítéssel határolt családi sírkertje az alsódabasi református temetőben van. A sírkő felirat szerint itt nyugszanak: Szentkirályszabadjai Szőke Vincze 1828-1880; Dabasi Halász Jenőné Szőke Erzsébet 1860-1886; özv. Csejtei-Csejthey Sámuelné szül. Bóday Mária 1803-1892; özv. Szőke Vinczéné szül. Csejthey Ida 1837-1899; Kucsera Erzsike 1886-1908; Szőke Lajosné szül. nemes Beretvás Erzsébet 1869-1935; Szentkirályszabadjai id. Szőke Lajos 1857-1937; Szentkirályszabadjai dr. Szőke Lajos 1891-1976; Szőke Vince 1862-1932. Az impozáns síremlék Gerenday Antal és fiai fővárosi műhelyében készült.

A szentkirályszabadjai Szőke család dabasi ágának múltja további kutatást érdemlő. Erősítő példaként hozható fel, hogy Szőke Vince leszármazottai közül gyermeke, id. Szőke Lajos

(1857-1937) és unokája, dr. Szőke Lajos (1891-1976) pályája kellően indokolja ezt. Id. Szőke Lajos a Kunszentmiklós-Dabas-Szabadszállási Takarékpénztár igazgatósági tagja 1904-1937 között, azaz 33 évig az alsódabasi református egyházközség gondnoka volt, míg dr. Szőke Lajos több, a száz holdat jelentősen meghaladó bér gazdaságot működtetett a két világháború között (pl. a Dunántúlon Csép, Kisigmánd) és a gazdasági tanácsos címig jutott, de a református egyház tatai esperességében is aktív szerepet játszott. A mai Nagyigmádon a Szőkepuszta településrész őrzi a család nevét. Gazdálkodásuk érdekessége, hogy lótenyésztéssel is foglalkoztak.

A Szőke családot a Pest-megyei, dabasi kúriatulajdonosok között is szerepelteti a kastélylexikon. Dr. Szokody Gyula 1975. évi műemléki összefoglalója szerint a Bereczky-kúria közelében, „A Marx Károly u. 9, 11, 13. sz. telken állott a Szőke kúria.”, melynek „Eredetije fényképről ismert.”

Szentkirályszabadjai Szőke Vince 1848/49-es honvéd százados életútjának dabasi vonatkozásai értékes adalékokkal szolgálnak a települési helytörténet számára, melyek értéktárunk kulturális örökség kategóriáját is jelentősen gyarapítják.

Bibliográfia

- Közlöny: Rendelet – főhadnagyi kinevezés. 1848. október 6. p. 597.
Nemzeti: Rendelet. 1848. október 8. p. 508.
Kossuth Hírlapja: A Közlöny után. 1848. október 12. p. 401.
Közlöny: Kinevezések – Századosokul. 1849. február 4. p. 66.
Andrássy Jenő: Honvéd 26-dik zászlóalj hősiessége a komáromi áprilisi ütközetben 1849. Nefelejts, 1861. május 12. pp. 62-64.
Virányi (Virnau) Vilmos (egybe fűzé): Honvédtiszti koszorú az 1848/9 évből. Nyomtatta idősb Poldini Ede, Pest, 1867. p. 199.
Szokoly Viktor (szerk.): Honvédalbum. Emich Gusztáv, Pest, 1868. p. VIII.
Galgóczy Károly: Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesült megye monographiája II. Budapest, 1877. p. 234.
Ballagi Aladár: A magyar királyi testőrség története különös tekintettel irodalmi működésére. Budapest, 1878. p. 445.
Varga János: Kossuth László síremlékének leleplezési ünnepélye Alsó Dabason. Pesti Hírlap 1880. június 14; p. 3-4.
Németh József (szerk.): Magyarország földbirtokosai. Budapest, 1893. p. 499, 506.
Illéssy János - Pettkó Béla: A Királyi Könyvek. Jegyzéke a bennük foglalt nemesség cím, címer, előnév és honosság adományozásoknak 1527-1867. Budapest, 1895. p. 213.
Sebeti Raimund: A magyar királyi testőrség. Bécs, 1898. p. 62, 73-74.
Kőszeghi Sándor: Nemes Családok Pestvármegyében. Budapest, 1899. p. 382.
- Pest vármegye nemes családai – Lázár. In: Borovszky Samu (szerk.): Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye I. Budapest, Országos Monografia Társaság, 1910. p. 468.
Kempelen Béla: Magyar nemes családok 10. kötet, Szabad-Üveges. Budapest, 1931. p. 221.
Ujság: Halálozás – id. Szőke Lajos (1837. október 24.). 1937. október 26. p. 9.
Tisza-beői Hellebronth Kálmán: A magyar testőrségek névkönyve 1760-1918. Stádium Rt., Budapest, 1940. pp. 360-361.
Dr. Petri Edit: Adalékok a négy község történetéhez 1872-1944. In: Petri Edit - Torzsa István (szerk.): Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből I. rész. Dabas, 1975. p. 156, 241. + a birtokosok táblázatba foglalt adatai 1893-ban és 1910-ben.

Dr. Szokody Gyula: Dabas nagyközség műemléki jellegzetességei. In: Petri Edit - Torzsa István (szerk.): Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből II. rész. Dabas, 1975. p. 352, 360.

N. Császi Ildikó: Dabas helynevei. ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszék, Budapest, 1992. p. 23, 81, 102.

Pest Megyei Hírlap: História - Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye gazdacímtára 1897-ből (VIII.). 1993. december 9. p. 13.

Czagányi László:

- A Dabasi Református Egyházközség története tulajdon iratai tükrében. Dabas, 1993. p. 32, 48, 54, 79, 83, 87, 128.

- Politikusok, honvédek, honvédtisztek. Dabasiak az 1848/49-es forradalomban és szabadságharcban. Mátyus Bt., Dabas, 2008. p. 78.

Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon – Pest megye kastélyai és kúriái. Perfect Project, Budapest, 2001. p. 249.

Bona Gábor: Századosok az 1848-1849. évi szabadságharcban I.-II. Heraldika Kiadó, Budapest, 2008. 1420 p.

Steven Tötösy de Zepetnek: Nobilitashungariae: List of Historical Surnames of the Hungarian Nobility / A magyar történelmi nemesség családneveinek listája, szerk. (Purdue UP 2010-) p. 110.

Kecskeméti Norbert: Református (Halász) temető. Dabas Város Önkormányzatának, épített és természeti értékekről szóló 33/2010. számú rendeletének szakmai melléklete. Dabas, 2014. p. 23.

Soós István: A magyar nemesi testőrség megalapítása (1760). 2017. 09. 07.

https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/a_magyar_nemesi_testorseg_megalapitasa_1760

Valentyik Ferenc: A dabasi Halász család történetének válogatott bibliográfiája. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2022. p. 197.

Juhász Sándor: Morzsák és szilánkok. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2022. p. 20.

Gyászjelentés, OSZK = Az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára önálló gyűjteményében őrzött gyászjelentés példány:

- Szentkirály-Szabadi Szőke Vincze 1880.

- Dabasi Halász Jenőné szül. szentkirályszabadi Szőke Erzsébet 1886.

- özv. Csejtej-Csejtej Sámuelné szül. Bodéi-Bóday Mária 1892.

- özv. szentkirály-szabadjai Szőke Vinczéné szül. csejtej Csejtej Ida úrnő 1899.

- Szentkirályszabadjai Szőke Lajosné szül. nemes Beretvás Erzsébet 1935.

- id. szentkirály-szabadjai Szőke Lajos 1937.

- Dr. Szőke Lajos 1976.

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/szazadosok-az-184849-evi-szabadsagharcban-96F2/>

<https://resolver.pim.hu/auth/PIM272313>

<https://resolver.pim.hu/auth/PIM72133>

<http://lexikon.katolikus.hu/M/magyar%20kir%C3%A1lyi%20nemes%20test%C5%91rs%C3%A9g.html>

Összeállította: Valentyik Ferenc